

CZUPRYNA (29) *sb f*

czupryna (12), **szupryna** (17); czupryna *RejKup*, *BibRadz*, *Prot*, *GórnDworz*, *StryjWjaz*, *WerGośc*, *Calep*, *CzahTr*, *GosłCast*, *KlonFlis*, *KlonWor* (2); szupryna *RejRozpr*, *RejWiz* (9), *RejFig*, *RejZwierz* (4), *PaprPan* (2).

sz- (14), s- (3).

sg *N* czupryna (7). ◇ *G* czupryny (4). ◇ *A* czuprynę (9). ◇ *I* czupryną (1). ◇ *L* czuprynie (3). ◇
pl *D* czupryn(o)m (1). ◇ *A* czupryny (4).

Sł stp brak, *Cn notuje*, *Linde XVI* (jeden z tych samych przykładów) – XVIII w.

Bujne owłosienie głowy, czub włosów na wierzchu głowy; capronae Calep, Cn; antiae, crines antependuli a. propenduli Cn (29) : *I*Ordan to fławna rzeká/ co w niey ludzye krzczono/ Leiąc wodę ná głowę/ fczupryny moczoно. *RejZwierz* 74; *Prot* A3v; *Dziwuią* fie [*Francuzi w Paryżu*] kowanym botom y czuprynom [*Polaków*] *StryjWjaz* A4; *Calep* 162b; [*flis*] Czupryná k rzeczy/ biała fzaráwará *KlonFlis* H4v; *KlonWor* 54.

Zwrot: »czuprynę podmuskiwać, wysmukiwać« [*szyk zmienny*] (1 : 1): bo naydzie drugiego [*dworzanina*]/ ktory wygoliwłszy á wyfmuknąwłszy sobie czuprinę/ iuż zániedba [...] wżytkiego inego. *GórnDworz* L8; *KlonWor* 58.

W przeni (9) :

Wyrażenie: »szupryna łysa« (1): Bo iáko pan ma być zdrow á w nim piwo kifa/ Y od tegoć więć drży łeb y fczupryná łyfa. *RejWiz* 66v.

Zwroty: »najeżyć, zjeżyć czuprynę; zjeżona czupryna« [*szyk zmienny*] (3 : 1 : 1): Co owo miedzy wámi tám ledá s przyczyny/ Iáko dzicy wieprzowie náieżą fczupryny. *RejWiz* 66v; A powiedz mi co fie to tám nowego sftáło. Y gdzye idzyełz áłbo pocz/ bo nie bez przyczyny/ Nie zágłaskałeś sobie zyeżoney fczupryny. *RejWiz* 159, 108v [*idem*] 110; w tráby y w bębny z krzykiem vderzono/ Y tám Węgrom czuprinę tak bárzo zieżono. Ze im ták y po dziś dzień ftoi náperzoná *CzahTr* G2.

»czuprynę zágłaskać« [*szyk zmienny*] (2): *RejWiz* 159; Alećbych tego zyczył/ być złe karác dano/ Dobrym áby fczuprinę/ pyęknie zágłaskano. *RejZwierz* 111. Cf »najeżyć, zjeżyć czuprynę«.

»zmiąć czuprynę; czupryna się zemnie« (1 : 1) *Virziłs Czarcze* yż odemnie Tak fie twa czupryna zemnie *RejKup* bb8v; Bo owi podfzczuwáćze znaydá wnet przyczynę Ze sobie nieboraczek musi zmiąć fczuprynę *RejWiz* 69v.

Przeni (12) :

a) Głowa (6) : *RejWiz* 30v; *RejFig* Aa3; Bo wietfzyć dziw gdy młoda/ zawiła fupryná/ Vmie fwoy ftan vważyć/ á niżli łysiná. *RejZwierz* 70v; A wśzákoż Bog przebieie głowę nieprzyacıół fwoich/ á wierzch czupryny [*verticem crinis*] tego kthory chodzi w grzechoch fwych. *BibRadz Ps* 68/22.

Zwroty: »opasać szablikiem po szuprynie« (1): Nie rádźeć tego Pałká ták záczepiác przykro/ [...] Bo opálze fzáblfikiem přetko po fuprinie/ A ty wiem nie rad nośifz pásá ná łysinie. *PaprPan* Cc.

»potrzásáć czupryną« (1): Y kmiotek fie w nim [*w pokoju*] kocha/ gdy żonkę z rodziną Wieżie z tárgu piány/ potrzáła czupriná. *GosłCast* 9.

b) Górny brzeg worka na pieniądze, układający się nad zawiązaniem w fałdy (5) :

Zwroty: peryfr. »przystrzygać szupryny workowi« = *wydawać pieniądze, opróżniać kiesę (1)*: A gdy iefzcze namilŹa [pani] przytráfi fie ktemu/ IŹ przyftrzyga Źsupryny workowi ká¿demu. *RejWiz* 57v.

peryfr. »rozwiézować szuprynę workowi, grzywnie« = *wydawać pieniądze, opróżniać kiesę* [szyk *zmienny*] (2 : 1): [pan do wójta] Potym poćiągniesz zá dworem Tám więc iuŹ miey rozum zworem Bo tám ledá o przyczynę RozwiéŹelŹ grzywnie Źuprynę [!] *RejRozpr* F2, *RejZwierz* 91; [Pieczychoyski] ma pieniądze w niewoli/ Ktore Źpokoynie fiedŹac przelicza powoli/ A Źynowie s pogány kopiá Źzymuiá/ Ták z dáleká Źsupryny workom rozwiézuia. *PaprPan* F2v.

peryfr. »szuprynę u worka zawiázać« = *składać pieniądze, napęlniać kiesę (1)*: Bo naciéŹey Źsuprynę v worká pirwŹego Zawiázać *RejWiz* 191v.

c) Wierzch kopiasto nałóŹonej potrawy (1) :

Zwrot: »połmiskom czupryny wziáć« = *nabrać z obficie nałóŹonych półmisków (1)*: A potym [Rej] z chlebem gárniec mleká ziadŹy/ iábłek z kopeŹ/ [...] pułmiŹkom kilkom czupryny wziáwŹy/ kápuŹcie kwásney potym dorobił/ máło iuŹ o Źábki wólkie dbał. *WerGoŹc* 242.

Synonim: włosy.

KN